

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

G. HOGAN

представено на 25 март 2021 година¹

Дело C-768/19

Bundesrepublik Deutschland

срещу

SE,

при участието на:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht

(Преюдициално запитване от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Германия)

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Международна закрила — Субсидиарна закрила — Директива 2011/95/ЕС — Член 2, буква й), трето тире — Право съгласно националното законодателство на субсидиарна закрила за пълнолетно лице в качеството му на родител на лице, което е непълнолетно, несемейно и има право на субсидиарна закрила — Относимата дата за преценка на статута на „непълнолетно“ лице“

I. Въведение

1. Настоящото преюдициално запитване от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Германия) с дата 15 август 2019 г., но внесено в секретариата на Съда на 18 октомври 2019 г., се отнася до тълкуването на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила² и на член 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“). С него отново се повдигат спорни въпроси относно това кои дати са приложими по отношение на молби за събиране на семейството, произтичащи от предоставената международна закрила на други членове на семейството.

¹ Език на оригиналния текст: английски.

² ОВ L 337, 2011 г., стр. 9.

2. Запитването е отправено в рамките на производство между SE и Федерална република Германия във връзка с отказ на последната да предостави субсидиарна закрила на SE в качеството му на родител на непълнолетно несемейно лице, на което е предоставена субсидиарна закрила в тази държава членка (синът на SE).

3. За да се считат SE и неговият син за „членове на семейството“ по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95, синът на SE трябва да е непълнолетен и несемеен³. Федерална република Германия отказва да предостави субсидиарна закрила на SE на основание, че докато кандидатства за убежище в тази държава членка, когато синът му е бил непълнолетен, SE подава и официална молба за убежище в тази държава членка един ден, след като синът му навършва пълнолетие.

4. В настоящото преюдициално запитване от Съда се иска да определи, наред с останалото, коя дата следва да се взема предвид за целите на преценката дали ползващото се със закрила лице (в случая синът на SE) е „непълнолетно“ по смисъла на член 2, буква й) от Директива 2011/95.

5. Преди да разгледам тези въпроси, обаче е необходимо първо да очертаем относимата правна рамка и фактите в главното производство.

II. Правна рамка

A. Правото на Съюза

1. Директива 2011/95

6. Член 1 от Директива 2011/95, озаглавен „Цел“, предвижда:

„Целта на настоящата директива е установяването на стандарти за определянето на граждани на трети държави или на лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила и за съдържанието на предоставената закрила“.

7. Член 2 от Директива 2011/95, озаглавен „Определения“, предвижда следното:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

й) „членове на семейството“ означава, доколкото семейството вече е било създадено в държавата на произход, следните членове на семейството на лицето, на което е предоставена международна закрила, които се намират в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила:

— [...],

³ Този критерий не е поставен под въпрос в настоящото производство.

— [...],

— бащата, майката или друго пълнолетно лице, което носи отговорност за лицето, на което е предоставена международна закрила, по силата на закон или практика на съответната държава членка, когато лицето, на което е предоставена международна закрила, е непълнолетно и не е семейно;

к) „непълнолетно лице“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство на възраст под 18 години;

[...]“.

8. Член 3 от Директива 2011/95, озаглавен „По-благоприятни стандарти“, предвижда следното:

„Държавите членки могат да въвеждат или да запазват по-благоприятни стандарти за определяне на дадено лице като бежанец или като лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила, както и за определяне на съдържанието на международната закрила, доколкото тези стандарти са съвместими с настоящата директива“.

9. Член 23 от Директива 2011/95, озаглавен „Запазване целостта на семейството“, предвижда следното:

„1. Държавите членки гарантират запазването на целостта на семейството.

2. Държавите членки гарантират, че членовете на семейството на лицето, на което е предоставена международна закрила, които в лично качество не отговарят на условията за такава закрила, могат да подадат молба за предимствата, посочени в членове 24—35, в съответствие с националните процедури и доколкото това е съвместимо с личния правен статут на члена на семейството.

[...]“.

10. Член 24 от Директива 2011/95, озаглавен „Разрешения за пребиваване“, предвижда:

„[...]

2. Във възможно най-кратък срок след предоставянето на международна закрила държавите членки издават на лицата, на които е предоставен статут на субсидиарна закрила, и на членовете на техните семейства подлежащо на подновяване разрешение за пребиваване, валидно за най-малко една година и в случай на подновяване — за най-малко две години, освен ако наложителни причини, свързани с националната сигурност или с общественения ред, изискват друго“.

2. Директива 2013/32

11. Член 6 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила⁴, озаглавен „Достъп до процедурата“, е формулиран по следния начин:

„1. Когато дадено лице подава молба за международна закрила до орган, който съгласно националното право е компетентен да регистрира подобни молби, регистрацията се извършва не по-късно от 3 работни дни след подаването на молбата.

Ако молбата за международна закрила е подадена до други органи, които има вероятност да получат подобни молби, но не са компетентни да направят регистрацията съгласно националното право, държавите членки се уверяват, че регистрацията се извършва не по-късно от 6 работни дни след подаването на молбата.

[...]

2. Държавите членки следят за това лице, което е подало молба за международна закрила, да разполага с действителна възможност да внесе своята молба възможно най-скоро. Когато кандидатът не подаде молба, държавите членки могат съответно да приложат член 28 от настоящата директива.

3. Без да се засяга параграф 2, държавите членки могат да поставят изискване молбите за международна закрила да бъдат подавани лично и/или на определено място.

4. Независимо от параграф 3 молбата за международна закрила се счита за подадена след като кандидатът подаде формуляр или когато това е предвидено в националното право, след като съответните компетентни органи на заинтересованата държава членка получат официален доклад.

[...]“.

Б. Германското право

12. Член 13 от Asylgesetz⁵ (Закон за убежището, наричан по-нататък „AsylG“) предвижда:

„(1) Молбата за предоставяне на убежище се счита за подадена, когато от заявеното писмено, устно или по друг начин желание на чужденеца става ясно, че той търси на територията на Федерална република Германия закрила срещу политическо преследване или че иска закрила срещу принудително отвеждане или срещу друга форма на принудително връщане в държава, в която той е обект на заплахи за преследване по смисъла на член 3, параграф 1 или на заплахи за тежко посегателство по смисъла на член 4, параграф 1.

[...]“.

⁴ ОВ L 180, 2013 г., стр. 60.

⁵ BGBI. 2008 I, стр. 1798, в редакцията, посочена от запитващата юрисдикция.

13. Член 14 от AsylG предвижда:

„(1) Молбата за предоставяне на убежище се подава до местното поделение на Федералната служба, което е прикрепено към центъра за прием на търсещи убежище лица, компетентен за приемането на чужденеца.[...]

[...]“.

14. Член 26 от AsylG предвижда:

„[...]

(2) На дете на лице с право на убежище, което към датата на подаване на молбата му за предоставяне на убежище е непълнолетно и не е семейно, се признава право на убежище по негова молба, ако на чужденеца е признато право на убежище с неподлежащ на обжалване акт и не са налице основания за отнемане или оттегляне на този статут.

(3) На родителите на непълнолетно несемейно лице с право на убежище или на друго пълнолетно лице по смисъла на член 2, буква й) от Директива [2011/95] се признава право на убежище по молба на заинтересованото лице, ако:

1. правото на убежище на лицето е признато с неподлежащ на обжалване акт;
2. семейството по смисъла на член 2, буква й) от Директива [2011/92] вече е било създадено в държавата, в която лицето с право на убежище е преследвано по политически причини;
3. те са влезли в страната, преди на лицето да бъде признато право на убежище или са подали молба за предоставяне на убежище незабавно след влизането в страната;
4. не са налице основания за отнемане или оттегляне на статута на лице с право на убежище; и
5. имат родителски права спрямо лицето с право на убежище.

Първо изречение, точки 1—4 се прилага по аналогия към братята и сестрите на непълнолетното лице с право на убежище, които на датата на подаване на молбите им са непълнолетни и не са семейни.

[...]

(5) Параграфи 1—4 се прилагат съответно към членове на семейството по смисъла на параграфи 1—3 на лица с право на международна закрила. Статутът на бежанец или субсидиарната закрила заместват правото на убежище.

[...]“.

15. Член 77 от AsylG предвижда следното:

„(1) При спорове по настоящия закон съдът се основава на фактическото и правно положение към момента на последното съдебно заседание; ако се произнася без провеждане на съдебно заседание, определящ е моментът на постановяване на решението.

[...]“.

III. Фактите в главното производство и преюдициалните въпроси

16. SE иска да му бъде предоставен статут на субсидиарна закрила на основание, че е баща на непълнолетно несемейно лице, на което е предоставен такъв статут. SE твърди, че е афганистански гражданин и баща на син, роден на 20 април 1998 г., който влиза на територията на Федерална република Германия през 2012 г. и подава там молба за предоставяне на убежище на 21 август 2012 г.⁶

17. С окончателно решение от 13 май 2016 г. на Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Федерална служба за миграцията и бежанците, Германия, наричана по-нататък „Федералната служба“) молбата за убежище на сина на SE е отхвърлена. Независимо от това, на сина е предоставен статут на лице, ползващо се със субсидиарна закрила.

18. SE твърди, че през януари 2016 г. влиза по суша във Федерална република Германия. През февруари 2016 г. той поисква убежище, а на 21 април 2016 г. подава официална молба за международна закрила.

19. Федералната служба отхвърля молбите му за признаване на право на убежище и за предоставяне на статут на бежанец и съответно за предоставяне на субсидиарна закрила, както и искането му да се установи наличието на забрани за извеждане от страната по смисъла на член 60, параграф 5 и параграф 7, първо изречение от Aufenthaltsgesetz (Закон за пребиваването на чужденци).

20. С обжалваното решение Verwaltungsgericht (Административен съд, Германия) разпорежда на Федерална република Германия на основание член 26, параграф 5 във връзка с параграф 3, първо изречение от AsylG да предостави на SE статут на лице, ползващо се със субсидиарна закрила в качеството му на родител на непълнолетно несемейно лице, което се ползва със субсидиарна закрила.

21. Според Verwaltungsgericht (Административен съд) на релевантната в това отношение дата на подаване на молбата за предоставяне на убежище синът на SE все още бил непълнолетен. В тази връзка молбата за предоставяне на убежище следвало да се счита за подадена веднага след като компетентният орган бъде известен за искането за убежище на търсещото закрила лице.

22. В жалбата си до запитващата юрисдикция Федерална република Германия твърди, че е нарушен член 26, параграф 3, първо изречение от AsylG. Твърди, че съгласно член 77, параграф 1, първо изречение от AsylG от определящо значение за преценката на фактическото и правното положение по принцип е датата, на която е проведено

⁶ Датата 21 август 2012 г. се появява в националната преписка, внесена от запитващата юрисдикция в секретариата на Съда. Тя обаче не фигурира в преюдициалното запитване и следователно трябва да се провери от запитващата юрисдикция.

последното съдебно заседание пред съда, разглеждащ делото по същество, или — ако не е проведено такова съдебно заседание — датата на решението на съда, разглеждащ делото по същество, с което се слага край на съответното производство. Член 26, параграф 3 от AsylG не съдържа изрично законоустановено изключение в това отношение. Материалноправните предпоставки на тази разпоредба и структурата ѝ подкрепяли тезата, че при всички случаи само лице, което все още е непълнолетно към момента на признаване на собствения му статут, може да породи производно право. Разпоредбата служела на интересите на ползващото се със закрила непълнолетно лице, които по принцип съществували само докато това лице било непълнолетно.

23. Федерална република Германия също така твърди, че дори ако следва да се преценява дали става въпрос за непълнолетно лице към датата на подаване на молбата за предоставяне на убежище от страна на родителя, за целите на тази преценка не е релевантен моментът на подаване на искането за убежище по същество (член 13 от AsylG), а е от значение моментът на подаване на официалната молба за предоставяне на убежище (член 14 от AsylG). За да бъде изпълнено установеното в член 26, параграф 3, първо изречение от AsylG изискване за подаване на молба, не е достатъчно компетентният орган, в случая Федералната служба, само да знае за искането за убежище. Предпоставка за предоставянето на убежище е наличието на (официална) молба за предоставяне на убежище, която, за да породи валидно действие, трябвало да се подаде единствено до компетентния орган.

24. При тези обстоятелства Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) решава да спре производството и да отправи до Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

„1. Когато търсещо убежище лице, което — преди навършване на пълнолетие от детето му, с което са били членове на създадено в държавата на произход семейство и на което дете по подадена от него преди да навърши пълнолетие молба за закрила е предоставен статут на лице, ползващо се със субсидиарна закрила, след като е навършило пълнолетие (наричано по-нататък „ползващото се със закрила лице“) — влиза в приемащата държава членка на ползващото се със закрила лице и също подава там молба за международна закрила (наричано по-нататък „търсещото убежище лице“), следва ли при наличието на национална правна уредба, в която във връзка с предоставянето на право на субсидиарна закрила, производно на правото на ползващото се със закрила лице, се прави позоваване на член 2, буква й) от Директива [2011/95], при разглеждането на въпроса дали ползващото се със закрила лице е „непълнолетно“ по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива [2011/95], да се вземе предвид датата на приемане на решението по молбата за предоставяне на убежище на търсещото убежище лице или по-ранна дата, например датата, на която:

- а) на ползващото се със закрила лице е предоставена субсидиарна закрила;
- б) търсещото убежище лице е подало молбата си за предоставяне на убежище;
- в) търсещото убежище лице е влязло в приемащата държава членка или
- г) ползващото се със закрила лице е подало молбата си за предоставяне на убежище?

2. В случай че:

- а) решаваща е датата на подаване на молбата,

следва ли в това отношение да се вземе предвид направеното писмено, устно или по друг начин искане за закрила, което е станало известно на националния орган, компетентен да се произнесе по молбата за предоставяне на убежище (искане за убежище), или следва да се вземе предвид официално подадената молба за международна закрила?

б) решаваща е датата на влизането на търсещото убежище лице или датата, на която то е подало молбата за предоставяне на убежище, от значение ли е и обстоятелството дали към тази дата все още не е било постановено решение по молбата за закрила на ползващото се със закрила лице, на което по-късно е било признато право на субсидиарна закрила?

3. (а) Какви изисквания следва да се поставят в описаната в точка 1 ситуация, за да представлява търсещото убежище лице „член на семейството“ (член 2, буква й) от Директива [2011/95]), който се намира „в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила“, в която се намира лицето, на което е предоставена международна закрила, и с което лице „вече“ е било създадено семейството „в държавата на произход“? Необходимо ли е за тази цел по-специално в приемащата държава членка да е възобновен семейният живот между ползващото се със закрила лице и търсещото убежище лице по смисъла на член 7 от Хартата на основните права или в това отношение е достатъчно само едновременното присъствие на ползващото се със закрила лице и на търсещото убежище лице в приемащата държава членка? Представлява ли единият от родителите член на семейството и когато според обстоятелствата в конкретния случай влизането не е имало за цел действително да се поеме отговорността по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива [2011/95] за лице, на което е предоставена международна закрила и което все още е непълнолетно и не е семейно?
- б) Доколкото на въпрос 3, буква а) следва да се отговори в смисъл, че се изисква семейният живот между ползващото се със закрила лице и търсещото убежище лице по смисъла на член 7 от Хартата на основните права да е възобновен, от значение ли е към кой момент е настъпило възобновяването? Следва ли в това отношение да се вземе предвид по-специално обстоятелството дали семейният живот е възобновен в рамките на определен период от време след влизането на търсещото убежище лице, към момента на подаването на молбата от страна на търсещото убежище лице или към момент, в който ползващото се със закрила лице все още е било непълнолетно?
4. Престава ли търсещото убежище лице да има качеството на член на семейството по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива [2011/95] на датата, на която ползващото се със закрила лице навърши пълнолетие и следователно със свързаното с това отпадане на отговорността за лице, което е непълнолетно и не е семейно? При отрицателен отговор на този въпрос: продължава ли да съществува това качество на член на семейството (и свързаните с него права) неограничено във времето и след тази дата или то отпада след определен период от време (при утвърдителен отговор: какъв период от време?) или при настъпването на определени събития (при утвърдителен отговор: кои събития?)“.

IV. Производството пред Съда

25. Германското и унгарското правителство и Европейската комисия представят писмени становища. На 26 май 2020 г. с решение на председателя на Съда и съгласно член 55, параграф 1, буква б) от Процедурния правилник на Съда производството по настоящото дело е спряно до произнасяне на Съда с решение от 16 юли 2020 г. по делото *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577). Запитващата юрисдикция в настоящото производство бе уведомена за това решение с цел да потвърди дали поддържа преюдициалното си запитване. С определение от 19 август 2020 г., което пристига в секретариата на Съда на 26 август 2020 г., запитващата юрисдикция уведомява Съда, че поддържа преюдициалното си запитване. С решение на председателя на Съда от 28 август 2020 г. производството по настоящото дело е възобновено.

26. С решение на Съда от 10 ноември 2020 г. германското правителство е поканено да поясни разликата, по-специално по отношение на процедурата, крайните срокове и условията, установени в германското законодателство, между неофициална молба за предоставяне на убежище по смисъла на член 13, параграф 1 от *AsylG* и официалната молба за предоставяне на убежище по смисъла на член 14, параграф 1 от същия закон. Германското правителство отговаря на този въпрос на 14 декември 2020 г.

27. С решение на Съда от 10 ноември 2020 г. заинтересованите страни съгласно член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз са поканени да коментират възможните последици, които следва да се изведат от решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), по-специално за целите на отговора на първия преюдициален въпрос в настоящото производство. Унгарското правителство и Комисията представят писмени становища в тази връзка.

V. Компетентност на Съда

28. Германското правителство изразява съмнения относно компетентността на Съда да разглежда въпросите, повдигнати в преюдициалното запитване. Според него въпросите засягат тълкуването на национална разпоредба, която не е въведена от правото на Съюза и която съгласно формулировката си се отнася до определенията, дадени от правото на Съюза в член 2, буква й) от Директива 2011/95 единствено по отношение на понятията „друго пълнолетно лице“ и „семейство“.

29. Следва да се отбележи, че с поставените преюдициални въпроси запитващата юрисдикция иска тълкуване на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 и член 7 от Хартата. Никъде в преюдициалното запитване не е направено позоваване на националното право.

30. От преюдициалното запитване обаче става ясно, че SE търси международна закрила като член на семейство (родител на непълнолетно лице, което не е семейно) на основание член 26, параграф 5 във връзка с член 26, параграф 3, първо изречение от *AsylG*, а не на основание правото на Съюза, и по-специално на Директива 2011/95. Независимо от това, въпросът дали към съответния момент синът на SE е бил непълнолетно и несемейно лице и следователно дали SE е член на семейство в съответствие с член 2, буква й), трето тире от

Директива 2011/95 е централен за определяне статута на SE съгласно националното право. Това е така поради позоваването на член 2, буква й) от Директива 2011/95, което се съдържа в член 26, параграф 3 от AsylG⁷.

31. В решение от 4 октомври 2018 г., Ахмедбекова (C-652/16, EU:C:2018:801, т. 68—74), Съдът отбелязва, че Директива 2011/95 не предвижда разпростиране на статута на бежанец или статута на субсидиарна закрила по отношение на членовете на семейството на лицето, на което е предоставен такъв статут. Всъщност от член 23 от тази директива следва, че тя само задължава държавите членки така да уредят въпроса в националното си право, че определените в член 2, буква й) от посочената директива членове на семейството на лицето с такъв статут, които в лично качество не отговарят на условията за предоставяне на този статут, да имат право на някои предимства, които включват в частност издаване на разрешение за пребиваване, достъп до работа и достъп до образование, и обслужват целта за запазване на целостта на семейството. Член 3 от Директива 2011/95 обаче позволява на държавите членки в случаите, в които предоставят международна закрила на един от членовете на дадено семейство съгласно въведения с тази директива режим, да предвидят разпростиране на тази закрила и по отношение на други членове на това семейство, стига за тях да не е налице някое от основанията за изключване по член 12 от същата директива и стига положението им да има връзка с логиката на международната закрила поради необходимостта от запазване на целостта на семейството.

32. Съдът също така е постановил, че предоставянето на статут на бежанец или субсидиарна закрила на членове на семейството като производно право с цел да се запази целостта на семейството на засегнатите лица е в съответствие с логиката на международната закрила, на която се подчинява предоставянето на такъв статут⁸.

33. Въз основа на представената пред Съда преписка, но при условие че бъде потвърдено от запитващата юрисдикция⁹, изглежда, че Федерална република Германия се е възползвала от възможността съгласно член 3 от Директива 2011/95 да предвиди по-широка закрила за определени членове на семейството, посочени в член 2, буква й) от Директива 2011/95.

34. Според постоянната съдебна практика Съдът е компетентен да се произнася по преюдициални запитвания относно разпоредби на правото на Съюза в случаи, в които, макар и фактите по главното производство да не попадат в приложното поле на правото на Съюза, въпросните разпоредби от правото на Съюза са приложими по силата на препращане в националното право към тяхното съдържание. В подобни случаи е налице несъмнен интерес на Европейския съюз от еднообразно тълкуване на възприетите въз основа на правото на Съюза разпоредби, за да се избегнат последващи различия в тълкуването. Ето защо тълкуване от Съда на разпоредби на правото на Съюза, когато са налице положения, които не попадат в приложното поле на тези разпоредби, е обосновано,

⁷ Според запитващата юрисдикция „[М]олбата на жалбоподателя в първоинстанционното производство за предоставяне на субсидиарна закрила в качеството му на родител би била уважена, ако към релевантния за преценката момент синът е бил непълнолетен по смисъла на член 26, параграф 3, първо изречение от AsylG и жалбоподателят в първоинстанционното производство е имал родителски права спрямо това лице по смисъла на член 26, параграф 3, първо изречение, точка 5 от AsylG. С член 26, параграф 3 от AsylG се цели да се осигури транспонирането на член 23, параграф 2 от Директива [2011//95] [...]“. Вж. точки 12 и 13 от преюдициалното запитване.

⁸ Вж. в този смисъл решение от 4 октомври 2018 г., Ахмедбекова (C-652/16, EU:C:2018:801, т. 73).

⁹ В точка 13 от преюдициалното запитване запитващата юрисдикция посочва, че с член 26, параграф 3 от AsylG се цели да се осигури транспонирането на член 23, параграф 2 от Директива 2011//95/ЕС. Според мен, но при условие че бъде потвърдено от запитващата юрисдикция, изглежда, че обхватът на тази разпоредба от националното право е по-широк от този на член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 и че националната разпоредба разширява при определени обстоятелства международната закрила, предоставена на членове на семейството.

когато националното право е направило тези разпоредби пряко и безусловно приложими към такива положения, за да се осигури еднакво третиране на посочените положения и на положенията, попадащи в приложното поле на посочените разпоредби¹⁰.

35. Като се има предвид, че член 26, параграф 3 от AsylG изрично препраща към понятието за „семейство“ съгласно член 2, буква й) от Директива 2011/95, и че никъде не е указано, че последната разпоредба не е пряко и безусловно приложима към положения като разглежданите в главното производство, то налице е несъмнен интерес на Европейския съюз Съдът да се произнесе по настоящото преюдициално запитване.

36. Ето защо считам, че Съдът е компетентен да се произнесе по поставените преюдициални въпроси.

VI. Обсъждане на поставените преюдициални въпроси

A. Първи и втори преюдициален въпрос

1. Предварителни бележки

37. С първия и втория преюдициален въпрос, които за удобство могат да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска да установи в положение като разглежданото в главното производство, когато родител (в случая SE) се опитва да извлече право на субсидиарна закрила по силата на национално право на основание на статута на предоставена субсидиарна закрила на неговото дете, което е непълнолетно и несемейно лице, кой момент следва да се вземе предвид за целите на определяне дали лицето, ползващо се с международна закрила — в случая синът на SE — е „непълнолетно лице“ в съответствие с член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95¹¹.

38. Както Комисията изтъква в своето становище, отговор на този въпрос е необходим от гледна точка на правото на Съюза, за да се установи дали SE има право да претендира съгласно член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 предимствата, посочени в членове 24—35 от тази директива¹².

¹⁰ Решение от 7 ноември 2018 г., К и В (C-380/17, EU:C:2018:877, т. 34—36 и цитираната съдебна практика). Вж. също така решение от 13 март 2019 г., Е. (C-635/17, EU:C:2019:192, т. 35—37).

¹¹ В преписката, представена пред Съда, се посочва, че синът на SE е бил непълнолетен, когато SE влиза на територията на Германия през януари 2016 г., както и когато подава молба за убежище през февруари 2016 г. На 20 април 2016 г. обаче, един ден преди SE да подаде официална молба за международна закрила на 21 април 2016 г., синът на SE престава да бъде непълнолетно лице. Освен това, на 13 май 2016 г., когато му се предоставя статут на лице, ползващо се със субсидиарна защита, синът на SE вече не е „непълнолетно лице“. Запитващата юрисдикция отбелязва, че във връзка с непълнолетието на ползващото се със закрила лице националната съдебна практика в някои случаи е взимала предвид също така — в съответствие с принципа по член 77 от AsylG — датата, на която е взето решението по молбата за предоставяне на убежище на родителя. В други случаи обаче се приема за достатъчно ползващото се със закрила лице да е непълнолетно към момента, в който родителят е подал молба за предоставяне на убежище. В това отношение в повечето случаи мотивите се основават на разпоредбите на правото на Съюза и изричното определяне на конкретен момент в хипотезата на производна международна закрила на децата (вж. член 26, параграф 2 от AsylG) се прилага спрямо международната закрила на родителите въпреки липсата на уредба в тази хипотеза. Вж. точка 16 от преюдициалното запитване.

¹² Съдът не може да се произнесе за евентуалните последствия от неговия отговор относно националното право, по-специално с оглед на член 26, параграф 5 във връзка с член 26, параграф 3, първо изречение от AsylG. Това е въпрос, по който следва да се произнесе запитващата юрисдикция.

39. Определението за „непълнолетно лице“, което се съдържа в член 2, буква к) от Директива 2011/95, съгласно което „непълнолетно лице“ се отнася до „гражданин на трета държава или лице без гражданство на възраст под 18 години“, не се поставя под въпрос в главното производство.

40. Това, което се поставя под въпрос обаче, е релевантният момент, към който се преценява статутът на „непълнолетие“ на дадено лице, за да се определи дали това непълнолетно лице и друго лице са „членове на семейството“ за целите на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95. В съответствие с член 2, буква й) от Директива 2011/95 изразът „членове на семейството“ означава, доколкото семейството вече е било създадено в държавата на произход, бащата на лице, което е непълнолетно и не е семейно и което се ползва с международна закрила, който се намира в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила.

41. Запитващата юрисдикция представя на вниманието на Съда пет времеви възможности, а именно:

- датата, на която компетентният орган се е произнесъл с решение по молбата на SE за предоставяне на убежище (същината на първия въпрос),
- датата, на която е предоставена субсидиарна закрила на сина на SE (първи въпрос, буква а),
- датата, на която SE подава молба за предоставяне на убежище (първи въпрос, буква б),
- датата, на която SE влиза на територията на Германия (първи въпрос, буква в), или
- датата, на която синът на SE подава своята молба за предоставяне на убежище (първи въпрос, буква г).

42. Германското правителство счита, че релевантният момент за преценка на статута на „непълнолетие“ съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 е датата на решението, с което съдът се произнася по молбата на член на семейството, който предявява право, производно на това на лицето, ползващо се със закрила.

43. Унгарското правителство счита, че използваното в член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 сегашно глаголно време е аргумент против ретроактивно тълкуване на статута на непълнолетие. Фактическото и правно положение, на което дадено решение се основава, трябва да се разглежда и преценява в светлината на обстоятелствата, съществуващи към момента на приемане на това решение. Различно тълкуване в настоящото производство би означавало, че властите трябва да основават решението си на фикция, че лицето все още е непълнолетно, когато това вече не е така. Подобна фикция не може да се извлече от текста на Директива 2011/95 или от целите ѝ и би била в противоречие с принципа на правна сигурност. Според унгарското правителство релевантният момент е датата на решението по молбата за международна закрила, подадена от член на семейството на лице, ползващо се с международна закрила.

44. Обратно, Комисията счита, че член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 следва да се тълкува в смисъл, че лице — гражданин на трета страна или лице без гражданство, което е под 18-годишна възраст към момента на подаване на молба за международна

закрила в държава членка, но което в хода на процедурата навърши пълнолетие и на което впоследствие е предоставен статут на лице, ползващо се със субсидиарна закрила, следва да се счита за „непълнолетно“ за целите на член 2, буква й), трето тире, ако баща му е влязъл на територията на същата държава членка, преди лицето, ползващо се със закрила, да е навършило пълнолетие, и е подал молбата, предвидена в член 23, параграф 2 от Директива 2011/95, в рамките на разумен срок от време след признаване на статута на лицето, ползващо се със закрила.

2. Решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248)

45. Видно от преюдициалното запитване, различните времеви опции, представени от запитващата юрисдикция, се опират поне в известна степен на решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248)¹³. За да се разберат по-добре времевите опции, представени от запитващата юрисдикция, ще изложа с известни подробности фактите и решението по това дело.

46. Дело A и S, по което Съдът се произнася с решение от 12 април 2018 г. (C-550/16, EU:C:2018:248), разглежда правото на непридружено малолетно или непълнолетно лице, което влиза на територията на Нидерландия и подава молба за убежище, докато все още е непълнолетно, но което получава статут на бежанец и подава молба за събиране на семейството с родителите си след навършване на пълнолетие.

47. Пред Съда е поставен въпросът дали член 2, буква е)¹⁴ от Директива 2003/86/ЕО на Съвета от 22 септември 2003 година относно правото за събиране на семейството¹⁵ следва да се тълкува в смисъл, че граждани на трети страни или лица без гражданство, които са на възраст под 18 години към момента на влизането си на територията на държава членка и подаването на молба за убежище в тази държава членка, но които навършват пълнолетие по време на процедурата по предоставяне на убежище и на които се предоставя убежище с обратна сила, следва да се считат за „непълнолетни“ за целите на тази разпоредба. Съдът постановява, че член 2, буква е) от Директива 2003/86 във връзка с член 10, параграф 3, буква а) от тази директива¹⁶ следва да се тълкува в смисъл, че граждани на трети страни или лица без гражданство, които са на възраст под 18 години към момента на влизането си на територията на държава членка и подаването на молба за убежище в тази държава членка, но които навършват пълнолетие по време на процедурата по предоставяне на убежище и на които се предоставя убежище с обратна сила, трябва въпреки това да се считат за „малолетни или непълнолетни лица“ по смисъла на тази разпоредба.

48. Според Съда, в случай че правото на събиране на семейството съгласно член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86 зависи от момента, в който компетентният национален орган вземе официално решение да признае статут на бежанец на съответното лице, то тогава, вместо да насърчи националните органи да разглеждат с предимство

¹³ Вж. точка 18 от преюдициалното запитване.

¹⁴ Тази разпоредба предвижда, че „непридружено малолетно или непълнолетно лице“ означава всеки гражданин на трета страна или лице без гражданство на възраст под 18 години, влизащи на територията на държава членка, непридружени от възрастен, който да отговаря по закон или съгласно обичая за времето, през което грижата за тях не е поета от такова лице или всяко малолетно или непълнолетно лице, което е оставено само след влизането си на територията на държава членка“.

¹⁵ ОВ L 251, 2003 г., стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 164.

¹⁶ Тази разпоредба предвижда по същество, че ако бежанец е непридружено непълнолетно лице, държавата членка разрешава за целите на събиране на семейството влизането и пребиваването на негови родственици от първа степен по права възходяща линия.

молбите за международна закрила, подадени от непридружени малолетни или непълнолетни лица предвид особената уязвимост на тези лица, подобно тълкуване би могло да има обратния ефект, в противоречие с целта, преследвана както с Директива 2013/32, така и с Директиви 2003/86 и 2011/95, а именно да се гарантира, че в съответствие с член 24, параграф 2 от Хартата висшият интерес на детето действително е от първостепенно значение за държавите членки при прилагането на тези директиви¹⁷.

49. Съдът следователно счита, че ако се приеме датата, на която е подадена молбата за международна закрила, като относима с оглед на преценката за възрастта на бежанеца за целите на член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86, това би позволило да се гарантира еднакво третиране и предсказуемост на всички кандидати, които са в едно и също положение от хронологична гледна точка, като по този начин успешният изход от молбата за събиране на семейството ще зависи главно от фактите, зависещи от кандидата, а не от администрацията, като например времето, необходимо за обработка на молбата за международна закрила или на тази за събиране на семейството. Съдът постановява обаче, че ако бежанец, на когото е признат статут на непридружено непълнолетно или малолетно лице към момента на подаване на молбата, но който навърши пълнолетие по време на процедурата, трябва да подаде молба за събиране на семейството в разумен срок¹⁸. В това отношение Съдът приема, че молбата следва да се подаде до три месеца от датата, на която на съответното „непълнолетно или малолетно лице“ е признат статут на бежанец.

3. Решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — непълнолетно или малолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577)

50. Считаю също, че решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — непълнолетно или малолетно лице) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), прието след като преюдициалното запитване е отправено, следва да се вземе предвид.

51. По това дело Съдът е сезиран с въпроса дали член 4, параграф 1, първа алинея, буква в) от Директива 2003/86 трябва да се тълкува в смисъл, че моментът, към който следва да се определи дали гражданин на трета страна или несемеен апатрид е „малолетно или непълнолетно дете“ по смисъла на тази разпоредба, е на подаването на заявлението за влизане и пребиваване с цел събиране на семейството за малолетните или непълнолетни деца или на произнасянето по това заявление от страна на компетентните органи на тази държава членка, евентуално след обжалване на решението за отхвърляне на такова заявление.

¹⁷ Вж. точка 58 от решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248), и точки 36 и 37 от решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577). В точка 49 от решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248), Съдът отбелязва, че нито текстът на член 2, буква е) от Директива 2003/86, нито този на член 10, параграф 3, буква а) от нея сами по себе си позволяват да се даде отговор на този въпрос. Ето защо Съдът изхожда от общия разум и целта на тази директива. В това отношение Съдът приема, че да се обвърже правото на събиране на семейството съгласно член 10, параграф 3 буква а) от Директива 2003/86 с момента, в който компетентният национален орган вземе официално решение да признае съответното лице за бежанец и следователно с по-голямата или по-малка бързина, с която този орган разглежда молбата за международна закрила, би поставило под въпрос полезното действие на тази разпоредба и би било в разрез не само с целта на тази директива да се насърчава събирането на семейството и в тази връзка да се предоставя особена защита на бежанците, и по-специално непридружените малолетни или непълнолетни лица, но и с принципите на равно третиране и на правна сигурност. Вж. точка 55 от решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248).

¹⁸ В точка 50 от решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248), Съдът припомня, че член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86 се прилага за събирането на семействата само на бежанци, признати за такива от държавите членки.

52. Съдът недвусмислено постановява в точки 36 и 37 от това решение, че възприемането на датата, на която компетентният орган на съответната държава членка се произнася по заявлението за влизане и пребиваване на територията на тази държава с цел събиране на семейството, за референтна за определяне на възрастта на заявителя за целите на прилагането на член 4, параграф 1, първа алинея, буква в) от Директива 2003/86, не би било в съответствие нито с целите, преследвани от тази директива, нито с изискванията, произтичащи от член 7 и член 24, параграф 2 от Хартата, тъй като компетентните национални органи и съдилища не биха били насърчени да разглеждат с предимство заявленията на малолетни или непълнолетни лица с необходимата степен на неотложност, отчитаща тяхната уязвимост, и така биха могли да действат по начин, който би застрашил самото право на събиране на семейството на тези малолетни или непълнолетни лица. Ето защо Съдът постановява, че член 4, параграф 1, първа алинея, буква в) от Директива 2003/86 трябва да се тълкува в смисъл, че за малолетни или непълнолетни деца моментът, към който следва да се определи дали гражданин на трета страна или несемеен апатрид е малолетно или непълнолетно дете по смисъла на тази разпоредба, е на подаването на заявлението за влизане и пребиваване с цел събиране на семейството, а не на произнасянето по това заявление от страна на компетентните органи на тази държава членка.

4. Кратък анализ на въпросното решение

53. Както посочих, решения от 12 април 2018 г., А и S (C-550/16, EU:C:2018:248), и от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — непълнолетно или малолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), се отнасят до тълкуването на Директива 2003/86.

54. Трябва в самото начало да се подчертае, че Директива 2003/86 е приета на 22 септември 2003 г. Следователно Директивата е приета приблизително шест месеца преди приемането на Директива 2004/83/ЕС на Съвета от 29 април 2004 година относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила¹⁹. Директива 2004/83, която впоследствие е заменена от Директива 2011/95, въвежда за първи път в правото на Съюза понятието за статут на субсидиарна закрила. Това хронологически обяснява защо Директива 2003/86 се отнася само до бежанци, но не и до граждани на трети страни или лица без гражданство, които се ползват със статут на субсидиарна закрила. Докато правата на членовете на семействата на бежанци основно са уредени в Директиви 2003/86 и 2011/95²⁰, първата не засяга правата на членовете на семействата на лицата, ползващи се със статут на субсидиарна закрила.

55. Действително в точка 34 от решение от 13 март 2019 г., Е. (C-635/17, EU:C:2019:192), Съдът потвърждава, че Директива 2003/86 трябва да се тълкува в смисъл, че не се прилага по отношение на граждани на трети държави, които са членове на семейството на лице, на което е предоставен статут на субсидиарна закрила²¹.

¹⁹ ОВ L 304, 2004 г., стр. 12; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 7, стр. 52.

²⁰ Вж. също Директива 2013/32.

²¹ Вж. член 3, параграф 2, буква в) от Директива 2003/86.

56. Считаю, че възприето в решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248), по отношение на правото на събиране на семейството на непридружено непълнолетно или малолетно лице, което се ползва със статут на бежанец съгласно член 2, буква е) и член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86, е поучително, що се отнася до разглеждания случай. Съдържащият се в това решение анализ обаче не е напълно приложим по аналогия към настоящия случай, тъй като са налице някои съществени фактически и правни различия. По-специално делото, по което е постановено решение от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248), се отнася за *непридружено дете*, което иска събиране на семейството на основание член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86, а не за (както в настоящия случай) родител, който иска събиране на семейството с детето си на основание, наред с останалото, член 23 и сл. от Директива 2011/95.

57. Освен това, докато в настоящия случай се повдига въпросът за правата на родителя на лице, на което е представен статут на субсидиарна закрила, делото, по което е постановено решение от 16 юли 2020 г., État belge (Събиране на семейството — непълнолетно или малолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), е в известна степен различно, тъй като засяга тълкуването на член 4, параграф 1, първа алинея, буква в) от Директива 2003/86, който изисква от държавите членки да разрешат влизането и пребиваването на малолетни и непълнолетни деца на бежанец, които не са сключили брак.

5. Прилагане на съдебната практика в настоящия случай

58. Трябва да се отбележи, че член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 не посочва конкретния момент, който следва да се вземе предвид. При все че законодателят на Съюза е можел предварително да поясни този момент, от липсата на подобно уточнение обаче не следва, че всяка държава членка може едностранно да определя кой момент желае да избере, за да определи дали дадени лица са „членове на семейството“ за целите на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95. Няколко са причините, за да достигна до този извод.

59. Първо, член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 не препраща към национално право или към държави членки, и второ, нищо в тази разпоредба или всъщност в която и да е разпоредба на Директива 2011/95 предполага, че законодателят на Съюза е възнамерявал да предостави на всяка държава членка отговорността да определи съответния релевантен момент.

60. В решенията си от 12 април 2018 г., A и S (C-550/16, EU:C:2018:248, т. 41), и от 16 юли 2020 г., État belge (Събиране на семейството — непълнолетно или малолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577, т. 30), Съдът припомня, че в съответствие както с изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и с принципа за равенство, разпоредба от това право, която не съдържа изрично препращане към правото на държава членка с оглед на определяне на нейния смисъл и обхват, трябва по принцип да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Европейския съюз, което трябва да бъде направено, като се отчитат по-специално контекстът на разпоредбата и целта на разглежданата правна уредба.

61. Според мен член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 трябва да се разглежда в светлината на член 23 от същата директива, първият параграф от който постановява по един много ясен и недвусмислен начин, че „държавите членки *гарантират* запазването на целостта на семейството“ (курсивът е мой). Освен това, в съображение 16 от Директива

2011/95 се изтъква, че тази директива зачита основните права и съблюдава принципите, признати в Хартата и има за цел, *inter alia*, да насърчи прилагането на членове 7 и 24 от Хартата.

62. Съгласно постоянната практика на Съда член 7 от Хартата, който признава правото на зачитане на личния или семейния живот, трябва да се тълкува във връзка със задължението да се вземе предвид висшият интерес на детето, признато в член 24, параграф 2 от Хартата, и с оглед на необходимостта на всяко дете да поддържа редовно лични отношения с двамата си родители, която намира израз в член 24, параграф 3 от Хартата²².

63. От горното следва, че член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 трябва да бъде тълкуван в интерес на засегнатото дете и с оглед на насърчаването на семейния живот.

64. Считаю, че не би било нито в интерес на засегнатото дете, нито в интерес на насърчаването на семейния живот в контекста на производство като това в разглеждания случай, още по-малко в интерес на това да бъде следвана логиката на решения от 12 април 2018 г., *A и S* (C-550/16, EU:C:2018:248), и от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), ако за релевантен момент за преценка на статута на непълнолетие съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 се приеме датата, на която действително е прието решението по молбата на SE за предоставяне на убежище²³, или датата, на която на сина на SE е предоставен статут на субсидиарна закрила²⁴.

65. Видно от решения от 12 април 2018 г., *A и S* (C-550/16, EU:C:2018:248, т. 55), и от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), Съдът не счита, че правото на заявител на семеен живот следва да зависи от скоростта и продължителността на националната процедура по разглеждане на заявлението и вземане на решение по него. Принципът, на който се подчиняват тези две решения, е че правото на заявление за събиране на семейството не може да се задейства от случайното обстоятелство на датите, на които определени решения са взети от трети страни.

66. Според мен това е така без оглед на това дали признаването на статут на субсидиарна закрила съгласно Директива 2011/95 е декларативен акт или не. В това отношение следва да се отбележи, че съгласно съображение 21 от Директива 2011/95 признаването на статута на бежанец е декларативен акт. Няма аналогично съображение в Директива 2011/95 обаче по отношение на субсидиарната закрила²⁵. Независимо от това, докато в решение от 12 април 2018 г., *A и S* (C-550/16, EU:C:2018:248), се изтъква фактът, че признаването на

²² Решение от 13 март 2019 г., *E* (C-635/17, EU:C:2019:192, т. 55 и цитираната там съдебна практика).

²³ Основната част на първия въпрос.

²⁴ Първи въпрос, буква а).

²⁵ Въпреки че няма аналогично съображение на съображение 21 по отношение на субсидиарната закрила, считам, че след като е подадена молба за международна закрила, всеки гражданин на трета страна или лице без гражданство, които отговарят на материалните условия, установени в глава V от Директива 2011/95 за получаването на субсидиарна закрила, имат субективно право да им бъде признат статут на субсидиарна закрила, дори преди да бъде прието официалното решение в това отношение. Освен това в точка 32 от решение от 1 март 2016 г., *Kreis Warendorf and Osso* (C-443/14 и C-444/14, EU:C:2016:127), Съдът отбелязва, че в съображения 8, 9 и 39 от Директива 2011/95 се посочва, че законодателят на Съюза е искал да създаде единен статут за всички лица, на които е предоставена международна закрила, и че поради това е избрал да признае на лицата, на които е предоставен статут на субсидиарна закрила, същите права и привилегии като тези, от които се ползват бежанците, с изключение на дерогациите, които са необходими и обективно обосновани. В това отношение не е предвидена дерогация по отношение на лицата, ползващи се от субсидиарна закрила съгласно член 23, параграф 2 от Директива 2011/95. Тази разпоредба се отнася специално до лицата, ползващи се с международна закрила.

статут на бежанец е декларативен акт²⁶, в това свое решение Съдът подчертава факта, че да се обвърже правото на събиране на семейството съгласно член 10, параграф 3 буква а) от Директива 2003/86 с момента, в който компетентният национален орган вземе официално решение да признае съответното лице за бежанец и следователно с по-голямата или по-малка бързина, с която този орган разглежда молбата за международна закрила, би поставило под въпрос полезното действие на тази разпоредба. Едно такова положение би било в противоречие не само с целта на тази директива, която е да се насърчи събирането на семейството и да предостави в това отношение специална закрила за бежанците, и по-специално за непридружените малолетни или непълнолетни лица, но също така и с принципите на равно третиране и правна сигурност²⁷.

67. Подобен подход е възприет от Съда в решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577). В мотивите си Съдът обаче не се позовава на декларативния характер на акта за признаване на статута на бежанец, а по-скоро подчертава правата, произтичащи от член 7 и член 24, параграфи 2 и 3 от Хартата и интересите на засегнатите деца. Съдът отбелязва, че правото на събиране на семейството не бива да се обвързва със случайни и непредвидими по своята същност обстоятелства, изцяло свързани с компетентните национални органи и юрисдикции на съответната държава членка²⁸.

68. Видно от националната преписка, представена пред Съда в настоящото производство, което запитващата юрисдикция следва да провери, е налице празнота от почти четири години от момента, в който синът на SE подава молба за предоставяне на убежище (21 август 2012 г.), и датата, на която му е предоставен статут на бежанец (13 май 2016 г.). Запитващата юрисдикция не дава обяснения за въпросния значителен период от време. Навярно би могло да се предположи, което запитващата юрисдикция следва да провери, че това би могло да се дължи на определени действия по обжалване, предприети от сина на SE срещу решението на Федералната служба, с което се отхвърля молбата му за убежище. Достатъчно е да се посочи, че молбата за предоставяне на убежище на SE е висяща от 2016 г.

69. Според мен извън риска от накърняване на права²⁹, гарантирани с членове 7 и 24 от Хартата, би било в противоречие с член 47 от Хартата и с правото на ефективни правни средства за защита, ако фактът, че от кандидат за международна закрила се изиска да се позове на средствата за защита, предвидени в член 46 от Директива 2013/32, би могъл да доведе до положение, при което членовете на семейството ще загубят правото си на запазване на целостта на семейството и на всички произтичащи от това права,

²⁶ По мое мнение въпросът за декларативния характер на акта на признаване на статута на бежанец възниква, *inter alia*, тъй като член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2003/86 изрично предвижда, че Директивата не се прилага, когато кандидатът за събиране на семейството „кандидатства за признаване на статут на бежанец и заявлението му все още не е станало обект на окончателно решение“. Вж. решение от 12 април 2018 г., А и S (C-550/16, EU:C:2018:248, т. 50). В Директива 2011/95 няма аналогична разпоредба.

²⁷ В точка 60 от решение от 12 април 2018 г., А и S (C-550/16, EU:C:2018:248), Съдът постановява, че „ако за целите на прилагането на член 10, параграф 3, буква а) от Директива 2003/86 възрастта на бежанеца се преценява с оглед на датата на подаване на молбата за международна закрила, това би позволило да се осигури еднакво и предвидимо третиране на всички заявители, които в един и същи момент се намират в едно и също положение, като се гарантира, че уважаването на заявлението за събиране на семейството зависи основно от обстоятелства, свързани със заявителя, а не от такива, свързани с администрацията, като времето за разглеждане на молбата за международна закрила или на заявлението за събиране на семейството“.

²⁸ Решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577, т. 43). Освен това, разрешението за влизане и пребиваване съгласно член 4, параграф 1, буква в) от Директива 2003/86, което се поставя под въпрос по това дело, противно на посоченото от Комисията, не е декларативен акт.

²⁹ Вж. също заключението на генералния адвокат Ноган по дело В. М. М. и В. S. (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, EU:C:2020:222, т. 43).

предоставени съгласно Директива 2011/95, в резултат на периоди от време, каквито подобно производство неизбежно генерира и които явно са извън контрола на кандидата. Подобно положение значително би възпрепятствало и отклонило по неразумен начин възможността да се разчита на правни средства за защита, които в друг случай биха били на разположение³⁰.

70. В това отношение считам, че фактът, както посочват германското и унгарското правителство³¹, че член 46, параграф 3 от Директива 2013/32 изисква цялостно и ех пипс разглеждане на фактите и правните въпроси от първоинстанционен съд на държава членка, сезиран с жалба срещу решение по молба за международна закрила, не е релевантен, когато се преценява кой момент следва да се вземе предвид при преценката дали лицето, което отговаря на условията за закрила (в случая синът на SE), е „малолетно или непълнолетно лице“ по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95. Целта на член 46, параграф 3 от Директива 2013/32 е да гарантира, че решението относно международна закрила на компетентния съд се основава на актуални факти и законодателство³². Тази разпоредба няма никакво отношение към правото на членове на семейството да претендират на основание член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 предимствата, посочени в членове 24—35 от същата директива, или в действителност момента, от който тези права произтичат.

71. По отношение на времевата възможност, посочена във първия въпрос, буква в), а именно датата, на която SE влиза на територията на Федерална република Германия, член 2, буква й) от Директива 2011/95 ясно поставя изискването въпросните членове на семейството „да се намират в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила“³³. За да е приложима тази разпоредба, SE трябва да е влязъл на територията на Федерална република Германия преди синът му да е навършил пълнолетие, а синът на SE от своя страна трябва да е подал молба за предоставяне на международна закрила преди навършването на пълнолетие, като се има предвид в това отношение, че SE иска да предяви производни права.

³⁰ Вж. по аналогия решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577, т. 53—55).

³¹ Германското правителство счита, че по отношение на условието лицето, ползващо се със закрила, да се счита за „малолетно или непълнолетно лице“ по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95, е от значение датата, на която е взето решението относно молбата на член на семейството да се ползва с право, производно на правото на ползващото се със закрила лице. Германското правителство отбелязва по-специално че като се има предвид, че член 46, параграф 3 от Директива 2011/95 изисква цялостно и ех пипс разглеждане, то следователно правото на Съюза се основава на принципа, че определящо е фактическото и правно положение към момента на това разглеждане. Това е аргумент против извеждането на релевантния момент преди датата на вземане на решението, на която фактическите условия трябва да са налице, за да може даден родственик да отговаря на условията за член на семейството по смисъла на член 2, буква й) от Директива 2011/95. Унгарското правителство счита, че заключенията на Съда в решение от 16 юли 2020 г., *État belge* (Събиране на семейството — малолетно или непълнолетно дете) (C-133/19, C-136/19 и C-137/19, EU:C:2020:577), не са приложими по аналогия в разглеждания случай, по-специално с оглед на изискването, постановено в член 46, параграф 3 от Директива 2013/32, както Съдът потвърждава в решение от 25 юли 2018 г., *Алхето* (C-585/16, EU:C:2018:584), че както фактите, така и правните въпроси, свързани с молбата за предоставяне на убежище, трябва да бъдат предмет на цялостно и ех пипс разглеждане. Според унгарското правителство навършването на пълнолетие след подаването на молба от страна на непълнолетно лице е обстоятелство, което с оглед на изискването за ех пипс разглеждане Съдът не може да пренебрегне при взимането на решение. Унгарското правителство счита, че същият принцип се прилага и в административното производство. Следователно то потвърждава, че датата на решението по молбата (подадена от SE) за предоставяне на международна закрила на основание на семейно положение е моментът, към който следва да се прецени статутът на непълнолетие.

³² Вж. също така по аналогия по отношение на административното производство член 10, параграф 3, буква б) и член 45, параграф 2, буква а) от Директива 2013/32. В национален съдебен контекст вж. член 77 от *AsylG*.

³³ Тази разпоредба изисква също така „семейството вече [да] е било създадено в държавата на произход“.

72. Присъствие в съответната държава членка и подадена молба за предоставяне на международна закрила от страна на въпросното „малолетно или непълнолетно лице“ са необходими условия, но те не са достатъчни сами по себе си да дадат право на предимствата, посочени в член 23, параграф 2 от Директива 2011/95. Членовете на семейството на лицето, на което е предоставена международна закрила, които в лично качество не отговарят на условията за такава закрила, трябва в съответствие с член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 на практика „да подадат молба за предимствата, посочени в членове 24—35 [...]“³⁴. Според мен именно тази молба води до разглеждане на това дали лицето има право на въпросните предимства и следователно това е релевантният момент за преценка на статута на непълнолетие на лицето, ползващо се с международна закрила, посочен в член 23, параграф 2 от Директива 2011/95.

73. Ето защо считам, че за да може един баща да се ползва от правата, предвидени в член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 на основание, че е „член на семейството“ на „малолетно или непълнолетно лице“, ползващо се с международна закрила, тези права трябва да бъдат заявени или претендирани от страна на въпросния баща, докато лицето, ползващо се с международна закрила, все още е непълнолетно. Следователно в случай като разглеждания в главното производство релевантният момент за целите на преценката на статута на непълнолетие съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 е по принцип датата, на която лицето, търсещо убежище (SE), е подало молбата за предоставяне на убежище (първи въпрос, буква б) — 2016 г.). В светлината на ясната формулировка на член 23, параграф 2 от Директива 2011/95, не считам, че датата, на която лицето, ползващо се с международна закрила (синът на SE), е подало своята молба за предоставяне на убежище³⁵ сама по себе си е относима за преценката на статута на непълнолетие съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 (първи въпрос, буква г) — 2012 г.).

74. Следователно релевантният момент, в който следва да се прецени статутът на непълнолетие на сина на SE съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95, е датата, на която SE подава молба за предоставяне на убежище (първи въпрос, буква б) — 2016 г.), при условие че синът на SE е подал молба за предоставяне на международна закрила *преди* навършване на пълнолетие и при условие че *и двамата* въпросни членове на семейството се намират на територията на една и съща държава членка преди синът на SE да е навършил пълнолетие.

75. Предвид това, че смятам за определяща датата, на която SE е подал молбата за предоставяне на убежище, следва, че вторият въпрос, повдигнат от запитващата юрисдикция, в известна степен също е важен. Въпросът е дали релевантният момент е датата, на която е направено искането за убежище, или датата, на която официално е подадена молбата за предоставяне на убежище³⁶.

³⁴ Курсивът е мой.

³⁵ Синът на SE подава молба за предоставяне на убежище през 2012 г.

³⁶ В точка 3 от преюдициалното запитване запитващата юрисдикция посочва, че SE поисква убежище през февруари 2016 г., а на 21 април 2016 г. подава официална молба за международна закрила. Запитващата юрисдикция също отбелязва в точки 20 и 21 от запитването си, че член 13, параграф 1 от AsylG не изисква определена форма, докато молбата за предоставяне на убежище съгласно член 14, параграф 1, първо изречение от AsylG по принцип трябва официално да бъде подадена в компетентното поделение на Федералната служба. Според запитващата юрисдикция фактът, че член 6 от Директива 2013/32 позволява на държавите членки да предвидят изискване за официално подаване на молбите за международна закрила, като ги задължава единствено да гарантират, че това е възможно във възможно най-ранния момент, без да определя конкретни срокове в това отношение, би могло да бъде аргумент в полза на преценката на непълнолетие към момента на официалното подаване на молбата. Въпреки че не са указани минимални, инструктивни или максимални срокове, трябва да е възможно молбата да се подаде официално незабавно, тоест без ненужно забавяне. Запитващата юрисдикция обаче отбелязва, че не е установено извън всякакво съмнение дали вземането предвид на официалното подаване на молба е в съответствие с принципите на равно третиране, правна сигурност и *effet utile*.

76. Този въпрос изисква тълкуване на член 6 от Директива 2013/32. Според мен отговорът на въпроса, поставен от запитващата юрисдикция, може да бъде открит в точки 92—94 от решение от 25 юни 2020 г., Ministerio Fiscal (Орган, който има вероятност да получи молба за международна закрила) (C-36/20 PPU, EU:C:2020:495), където Съдът постановява по същество, че в съответствие с член 6, параграф 1 от Директива 2013/32 гражданин на трета страна придобива качеството на кандидат за международна закрила по смисъла на член 2, буква в) от Директива 2013/32 от момента, в който „подаде“ такава молба. За действието да се „подаде“ молба за международна закрила не се изисква никаква административна формалност, тъй като тези формалности трябва да бъдат спазени при „подаването“ на молбата. Следователно придобиването на качеството на кандидат за международна закрила не може да зависи нито от регистрацията, нито от подаването на молбата, и от друга страна, фактът, че гражданин на трета страна е изразил желанието си да кандидатства за международна закрила пред „друг орган“ по смисъла на член 6, параграф 1, втора алинея от Директива 2013/32, е достатъчен, за да му придаде качеството на кандидат за международна закрила. Подаването на такава молба съответно е достатъчно, за да започне да тече срокът от шест работни дни, през който съответната държава членка трябва да регистрира молбата.

77. Следователно изглежда — при условие че бъде потвърдено от запитващата юрисдикция — че релевантният момент по отношение молбата за предоставяне на убежище, подадена от SE, е февруари 2016 г., а не датата, на която той официално подава молба за международна закрила на 21 април 2016 г. Следователно, тъй като молбата на SE за предоставяне на убежище е направена, докато синът му все още е бил непълнолетен, следва, че SE е член на семейството за целите на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95.

78. Следователно в отговор на първия и втория въпрос, поставени от запитващата юрисдикция, считам, че при обстоятелства като в разглеждания в главното производство случай релевантният момент за преценка на качеството на лице, ползващо се с международна закрила съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95, на малолетно или непълнолетно лице, е датата, на която баща му подава молба за предоставяне на международна закрила съгласно член 6, параграф 1 от Директива 2013/32, при условие че ползващото се с международна закрила лице е кандидатствало за тази закрила преди да навърши пълнолетие и двамата членове на семейството се намират в една и съща държава членка преди ползващото се с международна закрила лице да е навършило пълнолетие.

Б. Трети преюдициален въпрос

79. С третия въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи дали член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 във връзка с член 23, параграф 1 от същата директива изисква възобновяване между въпросните „членове на семейството“ на семейния живот по смисъла на член 7 от Хартата или в това отношение е достатъчно само едновременното присъствие във въпросната държава членка на ползващото се със закрила лице и на

членовете на семейството му, за да се установи качеството на член на семейството³⁷.

80. Член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 подчинява понятието „член на семейството“ по отношение на баща на лице, ползващо се с международна закрила³⁸ единствено на три условия, а именно — семейството вече да е било създадено в държавата на произход³⁹, членовете на семейството на лицето, ползващо се с международна закрила, да се намират в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила, и лицето, ползващо се с международна закрила, да е малолетно или непълнолетно и да не е семейно.

81. Тази разпоредба, и по-специално изискването за присъствие в една и съща държава членка не налага възобновяване на семейния живот между въпросните членове на семейството по смисъла на член 7 от Хартата. Член 7 от Хартата изисква зачитане на семейния живот. Той обаче не налага никакви конкретни изисквания спрямо членовете на семейството по отношение на интензитета на техните семейни отношения.

82. Член 23, параграф 1 от Директива 2011/95 предвижда държавите членки да гарантират запазването на целостта на семейството. В това отношение член 23, параграф 2 от същата директива налага на държавите членки конкретни позитивни задължения със съответстващи ясно определени индивидуални субективни права. Тази разпоредба задължава държавите членки да гарантират, че „членовете на семейството“, така, както са определени в член 2, буква й) от Директива 2011/95, могат да подадат молба за предимствата, посочени в членове 24—35 от същата директива. По принцип тези предимства трябва да се предоставят на членове на семейството⁴⁰. В това отношение на държавите членки не се предоставя никаква свобода на преценка⁴¹.

83. Както Комисията правилно посочва в писмените си бележки, възобновяването на семейните отношения не може всъщност да зависи единствено от желанията на въпросните членове на семейството, а от условия извън техния контрол, като например

³⁷ Германското правителство счита, че определението в член 2, буква й) от Директива 2011/95 не може да бъде разглеждано независимо от член 23, параграф 2 от същата директива, който има за цел запазване на целостта на семейството. Следователно е необходимо семейният живот, посочен в член 7 от Хартата, да бъде възобновен между лицето, ползващо се с международна закрила и лицето, търсещо убежище в приемащата държава членка. Освен това влизането на територията на приемащата държава членка трябва да е извършено с оглед на упражняване (отново) на родителски права. Унгарското правителство смята, че член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 изисква за целите на претендиране на статут на член на семейството не само членовете на семейството да се намират едновременно на територията на дадена държава членка, но и между тях действително да са налице семейни връзки, което предполага, че семейният живот между родителя и малолетното или непълнолетното лице е ефективно възстановен във въпросната държава членка.

³⁸ Тази разпоредба се отнася до „бащата, майката или друго пълнолетно лице, което носи отговорност за лицето, на което е предоставена международна закрила“. Курсивът е мой. Докато семейните отношения между родителя и малолетно или непълнолетно лице се предполагат, ако всички условия, предвидени в член 2, буква й) от Директива 2011/95 са изпълнени, то „родителските“ отношения с друго пълнолетно лице трябва според мен също да бъдат доказвани съгласно законите или практиката в съответната държава членка.

³⁹ Според мен от членовете на семейството могат да се изискат документни доказателства за наличието на семейна връзка в страната на произход. Вж. по аналогия член 5, параграф 2 от Директива 2003/86, който изисква заявлението за влизане и пребиваване, което се подава до компетентните органи на държава членка, да се придружава от документни доказателства за семейната връзка.

⁴⁰ Освен ако наложителни причини, свързани с националната сигурност или с обществения ред, изискват друго. Вж. например членове 24 и 25 от Директива 2011/95.

⁴¹ Освен по отношение на конкретни изключения от тези задължения, предвидени в член 23, параграфи 3 и 4 от Директива 2011/95. Така член на семейството не може да се ползва от предимствата, предвидени в член 23, параграфи 1 и 2 от Директива 2011/95, в случаите, в които той е или би следвало да бъде изключен от международна закрила съобразно глави III и V от тази директива. Вж. член 23, параграф 3 от Директива 2011/95. В допълнение държавите членки могат да откажат, да ограничат или да отнемат въпросните предимства по причини, свързани с националната сигурност или обществения ред. Вж. член 23, параграф 4 от Директива 2011/95. В преписката, представена пред Съда, не се съдържат данни дали тези изключения са относими към разглеждания случай.

къде са настанени. Навярно по-важното в случая, като се има предвид, че Директива 2011/95 не налага никакви критерии в това отношение, е как компетентните национални органи наблюдават и преценяват по справедлив, обективен и пропорционален начин възобновяването на семейни отношения.

84. В случай обаче че малолетно или непълнолетно лице, което не е семейно, при навършване на пълнолетие изрично посочи в писмен вид, че не желае да запази целостта на семейството, тогава целта на член 23 от Директива 2011/95 не може да бъде постигната и компетентните национални органи не са задължени да предоставят на членовете на семейството съответните предимства съгласно членове 24—35 от същата директива.

85. Въпреки че синът на SE навършва 18 години и достига пълнолетие на 20 април 2016 г., в преписката, представена пред Съда, не се съдържат данни, което запитващата юрисдикция следва да провери, той да е възразил на какъвто и да било етап срещу запазване на целостта на семейството или срещу повторното събиране с баща му.

В. Четвърти преюдициален въпрос

86. С четвъртия си преюдициален въпрос запитващата юрисдикция иска пояснение дали лицето, търсецо убежище (SE), престава да има качеството на член на семейството по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95, когато ползващото се със закрила лице (синът на SE) навърши пълнолетие или се ожени. Запитващата юрисдикция иска да установи също, в случай че качеството на бащата на лицето, ползващо се със закрила, на член на семейството по смисъла на член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 по принцип продължава да съществува и след като детето навърши пълнолетие, дали — извън хипотезата, в която престоят на бащата в приемащата държава членка приключи, или детето вече не отговаря на условията за предоставяне на закрила — това качество отпада в даден момент или при настъпването на определени събития⁴².

87. Считаю, че в съответствие с член 2, буква й), трето тире и член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 правата на членовете на семейството *не* продължават да съществуват за неопределен период от време.

88. По мое мнение правото на членовете на семейството съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 да претендират предимствата, посочени в членове 24—35 от същата директива, продължава да съществува и след като ползващото се със субсидиарна закрила лице навърши пълнолетие за срока на валидност на разрешението за пребиваване, издадено им в съответствие с член 24, параграф 2 от същата директива.

89. В това отношение член 24, параграф 2 от Директива 2011/95 предвижда, че „държавите членки издават на лицата, на които е предоставен статут на субсидиарна закрила, *и на членовете на техните семейства* подлежащо на подновяване разрешение за пребиваване,

⁴² Германското и унгарското правителство считат, че в съответствие с член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 качеството на член на семейството изисква референтното лице да бъде малолетно или непълнолетно и да не е семейно. Следователно качеството на член на семейството отпада, след като референтното лице навърши пълнолетие или се омъжи/ожени. Комисията счита, че в съответствие с член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 правата на членовете на семейството продължават да съществуват и след навършване на пълнолетие на лицето, ползващо се със закрила, за срока на валидност на разрешението за пребиваване, издадено им в съответствие с член 24, параграф 2 от същата директива.

валидно за *най-малко една година* и в случай на подновяване — за най-малко две години, освен ако наложителни причини, свързани с националната сигурност или с общественения ред, изискват друго⁴³.

VII. Заключение

90. В светлината на изложените по-горе съображения, предлагам на Съда да отговори по следния начин на поставените от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Германия) въпроси:

„При обстоятелства като разглежданите в главното производство, релевантният момент за преценка на качеството на лице, ползващо се с международна закрила съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила, на малолетно или непълнолетно лице, е датата, на която неговият баща е подал молба за предоставяне на международна закрила в съответствие с член 6, параграф 1 от Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила, при условие че ползващото се с международна закрила лице е кандидатствало за тази закрила преди навършване на пълнолетие и двамата членове на семейството се намират в една и съща държава членка преди ползващото се с международна закрила лице да е навършило пълнолетие.

В съответствие с член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 понятието „членове на семейството“ по отношение на баща на лице, ползващо се с международна закрила, е подчинено единствено на три условия, а именно — семейството вече да е било създадено в страната на произход, членовете на семейството на лицето, ползващо се с международна закрила, да се намират в същата държава членка във връзка с молбата за международна закрила, и лицето, ползващо се с международна закрила, да е малолетно или непълнолетно и да не е семейно. Член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 не съдържа изискване за възобновяване между въпросните членове на семейството на семейния живот по смисъла на член 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз. В случай че малолетно или непълнолетно лице, което не е семейно съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 при навършване на пълнолетие, изрично посочи в писмен вид, че не желае да запази целостта на семейството, тогава целта на член 23 от Директива 2011/95 не може да бъде постигната и компетентните национални органи не са длъжни да предоставят на членовете на семейството съответните предимства съгласно членове 24—35 от същата директива.

Правата на членовете на семейството съгласно член 2, буква й), трето тире и член 23, параграф 2 от Директива 2011/95 не продължават да съществуват за неограничен период от време. Правото на членовете на семейството съгласно член 2, буква й), трето тире от Директива 2011/95 да претендират предимствата, посочени в членове 24—35 от същата директива, продължава да съществува и след като ползващото се със субсидиарна закрила лице навърши пълнолетие за срока на валидност на разрешението за пребиваване, издадено им в съответствие с член 24, параграф 2 от същата директива“.

⁴³ Курсивът е мой.